

INTERVIU

Paul Lendvai: „Cea mai pregnantă caracteristică a personalității lui Orbán este cinismul”

(Paul Lendvai: „The most poignant trait of Orbán’s personality is cynicism”)

Interviu realizat de Daniel ȘANDRU

Abstract: *Interview with Paul Lendvai, historian and political commentator, on the political career and vision of Hungarian Prime-Minister Ludovic Orbán.*

Keywords: *Ludovic Orbán, Hungary, Populism.*

Profesorul Paul Lendvai, istoric și comentator politic, fost corespondent pentru Europa de Est al *Die Presse* și *Financial Times* în perioada 1960-1982, semnează volumul *Ungaria lui Orbán*, apărut în 2017 la Editura Polirom, în traducerea Mariei-Magdalena Anghelescu, lucrare recenzată, sub semnătura lui Adrian Tompea, în ediția de față a revistei de științe politice „Polis”. Paul Lendvai a părăsit Ungaria natală după revoluția din 1956 și s-a stabilit în Austria, unde a scris mai multe cărți despre istoria țărilor central- și est-europene. Între 1982 și 1987 a

fost redactor-șef pentru Europa Centrală și de Est al postului de televiziune Österreichischer Rundfunk (ORF), iar între 1987 și 1998, director la Radio Österreich International (RÖI). În prezent este coeditor și redactor-șef al revistei *Europäische Rundschau*. De același autor: *Der rote Balkan* (1969); *Antisemitismus ohne Juden* (1972); *Die Grenzen des Wandels* (1977); *Der Medienkrieg* (1981); *Auf schwarzen Listen. Erlebnisse eines Mitteleuropäers* (1996); *Mein verspieltes Land. Ungarn im Umbruch* (2010); *Hungary: Between Democracy and*

Authoritarianism (2012); *Leben eines Grenzgängers* (2013).

Daniel Șandru: *Recent, la Editura Polirom a apărut versiunea românească a lucrării dumneavoastră, Ungaria lui Orbán, o carte care prezintă publicului din România personalitatea, cariera politică și viziunea despre lume a premierului maghiar. Ce fel de influență ar putea avea, din punctul dumneavoastră de vedere, asupra politicii din România, tipul de „democrație iliberală” promovat de regimul lui Victor Orbán? Ar putea exista un „efect de imitație”?*

Paul Lendvai: Ar putea să existe un astfel de efect, dar nu este vorba, în fond, despre o nouă „teorie”, ci, pur și simplu, despre a indica o practică politică, aceea a unui simulacru al unei democrații, având decorul unui sistem multipartidist cu presă liberă și justiție independentă, dar care este, de fapt, un regim autoritar. Aceasta înseamnă că toate eforturile de a institui un regim autoritar pot fi rezumate ca reprezentând un stat iliberal. Așadar, chiar dacă nu există o conexiune reală, în mod cert ar putea încuraja anumite tendințe autoritariste.

Conceptul de „democrație iliberală” a fost lansat de Viktor Orbán în contextul unei conferințe susținute în 2014 în România, în Transilvania. Așa cum subliniați în carte, „trauma Trianonului” nu este încă vindecată la nivelul memoriei colective

maghiare. În acest context, considerați că asumarea, de către guvernarea FIDESZ, a ideologiei național-populiste înseamnă și asumarea reală a obiectivului unei „răzbunări istorice” cu privire la ceea ce s-a întâmplat în urmă cu 100 de ani?

Faptul că premierul Orbán a susținut în mod repetat discursuri în România, în fața studenților de etnie maghiară și cu cetățenie română reprezintă unul dintre multiplele paradouri incluse în linia naționalistă a FIDESZ. De fapt, asta reprezintă un tribut al toleranței și auto-constrângerii românești. Nu am auzit niciodată ca un lider politic austriac sau german să se adreseze studenților vorbitori de germană din Tirolul de Sud și, mai cu seamă, abordând astfel de subiecte sensibile. Și totuși, conform anumitor sondaje independente, în continuare prevalează neînțelegeri totale și erori cu privire la mărimea populației maghiare din diferite centre urbane. Mitul Trianonului este o bombă cu ceas, aflată astăzi în adormire, dar nimeni nu știe ce se va întâmpla poimâine. În acest sens, aderarea Ungariei și României la Uniunea Europeană acționează ca o frână față de detonarea acesteia, ca și față de erupția tensiunilor naționaliste din fiecare dintre cele două țări.

Cum ar trebui să fie înțeles populismul lui Viktor Orbán? E vorba despre o ideologie, despre o formă de acțiune politică, este doar un coridor de oportunitate pentru

deținerea puterii sau o metodă de a institui un regim autoritar prin apel la leigitimarea electorală?

Populismul lui Orbán este, a fost și va fi mereu un instrument pentru a confisca și reține puterea. Încă din 2009 – când Orbán a participat la congresul Partidului Rusia Unită și a avut o scurtă întâlnire cu Vladimir Putin – acest populism nu mai este unul anti-rusesc, dar, până la victoria lui Trump, a fost anti-american, din când în când este anti-slovac sau anti-austriac, întotdeauna în funcție de o anumită situație. De când a început criza refugiaților, este în mod deschis un populism anti-UE, dar, în fond, servește consolidării puterii și unei apărări de succes în fața atacurilor venite de la Bruxelles sau Berlin. Este, în același timp, cel mai puternic instrument în obținerea suportului popular pentru direcția sa autoritară. Cea mai pregnantă caracteristică a personalității și stilului politic ale lui Orbán este cinismul.

Cât de importantă este componenta mitologică a „inventării dușmanului” în ansamblul proiecției populiste din politica actuală a Ungariei?

Problema „dușmanului” este una simptomatică pentru politica FIDESZ. În trecut, cei de la FIDESZ au atacat guvernarea socialist-liberală ca fiind „străină” sau „nu cu adevărat maghiară”. În ultimii doi ani, mai întâi Uniunea Europeană, iar acum filantropul și miliardarul George Soros a devenit inamicul numărul unu. În cazul lui Soros, vorbim

despre un om care s-a potrivit ideal acestui eșantion: maghiar de origine evreiască, miliardar american și apărător al democrației. Un aspect aparte constă în faptul că nimeni nu a ajutat vreodată din afară națiunea maghiară pe cât a făcut-o Soros. E vorba despre 400 de milioane de dolari, începând de la mijlocul anilor ‘80, precum și despre construcția completă a unei universități în Budapesta (Central European University), care include facultăți internaționale la care studiază studenți internaționali. Un amănunt picant este că Fundația Societatea Deschisă a lui Soros l-a ajutat considerabil atât pe Orbán, cât și cel puțin alți 15 lideri de top ai FIDESZ!

Pentru mulți ani după 1989, Ungaria a reprezentat un exemplu pentru democrațiile emergente din Europa de Est. Cum poate fi explicată această „reîntoarcere” susținută electoral la tradiția non-, chiar anti-democratică a perioadei interbelice?

Nu există doar o singură explicație, ci există mai mulți factori importanți: dezamăgirea față de rezultatele schimbării de regim (șomajul, inflația, noii îmbogățiți și noii săraciți, prelunga neglijare și apoi exploatare a problemei naționale, i.e. Trianon, eșecul în a face față moștenirii amare a trecutului, precum și rolul personalității – în cazul de față cea brillantă, nemiloasă și cinică a operatorului politic Victor Orbán.

Politologii consideră că populismul poate reprezenta „un barometru al politicii reprezentative”. Asumând o asemenea definiție, ce înseamnă avansul populismului în lumea occidentală de astăzi? Putem vorbi despre un „déjà vu” al ceea ce s-a întâmplat între cele două războaie mondiale?

Nu există niciun dubiu că populismul, de dreapta sau de stânga, este în avans în Europa de Vest, ca și în Statele Unite ale Americii. Da, un „déjà vu” este inevitabil, dar nu ar trebui să exagerăm. Nu mai există Hitler, Mussolini sau Stalin. Putin, Orbán, Erdogan sunt, fiecare, din categorii diferite. Aripa de dreapta sau extremismul de dreapta sunt dominante, dar exemplele grecesc și francez de dată recentă ne arată că nici extrema stângă nu este moartă. Pericolul real este cel al unei crize economice, explozia bruscă a balonului american sau chinez.

În ultimii ani, guvernarea Viktor Orbán a declanșat un „blitzkrieg” la adresa arhitecturii instituționale a regimului democratic maghiar. Care sunt șansele ca opoziția să contrabalanseze, în viitorul imediat, curentul iliberal?

Opoziția nu a fost niciodată mai slăbită și mai disipată de când puterea a fost preluată de Viktor Orbán, așa cum este în prezent. În parte este discreditată, în parte este orientată către luptele interne și în parte este mituită de FIDESZ. În plus, are o foarte proastă priză la mass-media.

De asemenea, migrația forței de muncă în exterior, în special a tinerilor, care a ajuns la 400-500.000 de persoane, i-a slăbit în mod irevocabil potențialul de bază.

Recent, în Ungaria a fost anunțat un referendum cu privire la George Soros și „planul” acestuia de „a forța” Uniunea Europeană să accepte un milion de imigranți. Care credeți că va fi rezultatul unei astfel de consultări populare?

Întrucât astfel de „consultări” sunt, de fapt, exerciții crude de manipulare, rezultatele sunt pierdute. Vedeți, în acest sens, și răspunsul meu la cea de a patra întrebare a dumneavoastră. Dar nu trebuie să negăm impactul unei campanii finanțată cu milioane de euro pentru televiziune, radio, ziare și afișe gigantice răspândite în toată țara. Cel mai recent sondaj, realizat de un institut independent, arată că această campanie a influențat 40% din populație și 70% dintre suporterii FIDESZ.

În aprilie 2018, în Ungaria vor avea loc alegeri generale. Este anul în care România va celebra, în decembrie, Centenarul Marii Uniri. Credeți că unirea din 1918 a Transilvaniei cu România va reprezenta o temă specifică a acestei campanii electorale și, dacă da, care vor fi termenii discursului politic?

Habar nu am! Depinde, de asemenea, și de campania din România, iar

dacă vor exista provocări în Transilvania din partea oricăreia dintre părți, ar putea exista reacții ascuțite. Dar nu cred că Orbán va dori un război al cuvintelor pe un alt front.

Analizând lucrurile din perspectivă politică, economică și socială, este Ungaria pregătită să părăsească Uniunea Europeană în perioada următoare?

Terenul pentru o plecare a fost pregătit prin intermediul campaniilor anterioare. Dar, mai întâi fondurile de transfer vor fi anulate. Atâta vreme cât Ungaria obține 3% sau 5% din PIB-ul său, nu va recurge la operații radicale sau chirurgicale. Dar nu există o siguranță absolută, o garanție cu privire la ce anume și cum anume va răspunde Viktor Orbán într-o situație reală de criză, cauzată de o ascuțită încetare a creșterii economice sau de un conflict social scăpat de sub control.